

روایتی از مدرسه طبیعت

سارا قلی پور

دانشجوی کارشناسی علوم محیط زیست

کودکان باید از کلاس‌های ناخواسته آزاد شوند، در محیط‌های طبیعی با کودکان دیگر بازی کنند و در این بازی‌های خود برانگیخته است که عشق به هم‌نوع، سرزمین و طبیعت شکل می‌گیرد و وقتی این اتفاق افتاد، می‌توانیم در سنین بالاتر به آن‌ها آموزش دهیم تا نسبت به حفظ محیط زیست خود متعهد شوند. آموزش و آگاهی بعد از ایجاد عشق و علاقه موثر است و اگر قبل از آن باشد هیچ نتیجه‌ای نخواهد داشت. کودکان نیازمند فرصت‌های کاوش، تجربه، دست‌ورزی، خلق و یادگیری در مورد دنیای طبیعی اند. آن‌ها نیازمند آن گونه فضای بازی هستند که آن‌ها را در تماس با زیبایی قرار دهد، کنجکاویشان را برانگیزد و تخیلاتشان را تحریک کند. آقای کربای ۱۹۸۹ در مشاهدات بازی در قسمت‌های مختلف محوطه مدرسه متوجه شد که بچه‌ها در بین بوته‌ها و سایر پوشش گیاهی، بازی‌های جاندارتری نسبت به محیط‌های ساخته شده دارند و آقای مور و ونگ ۱۹۹۷ نشان داده‌اند که بعد از تبدیل محوطه آسفالت حیاط به یک محیط طبیعی شامل برکه، باغچه، چمن و درخت از موارد خشونت بچه‌ها کاسته و بر مقدار بازی‌های تخیلی و هم‌کش‌های خلاقانه‌ی آن‌ها افزوده شده است.

امروزه ما می‌دانیم بازی برای کودکان بعد از آب و غذا و خواب بسیار حیاتی است. بازی برای کودکان نه تنها اتلاف وقت نیست، بلکه تمرین زندگی برای کودک است. بچه‌ها به بازی رها، خودانگیخته، ساختار نیافته و هدایت نشده، به بازی با حیوانات و گل و گیاه و بازی با دوستان واقعی و خیالی احتیاج دارد اما متأسفانه امروزه با توجه به کوچک شدن خانه‌ها کودکان ما یا زندانی آپارتمان‌ها هستند یا وقت خود را سرکلاس‌های مختلف می‌گذرانند. تماس آن‌ها با دیگر کودکان در حد یک رقیب یا همکلاسی است، چنین موجودی که کودک دیگر را رقیب خود ببیند و با حیوان و گیاه تعامل نداشته باشد در آینده نه می‌تواند با هم‌نوعان خود رابطه همواری داشته باشد و نه می‌تواند عشق و علاقه‌ای به طبیعت داشته باشد تا از آن‌ها حفاظت کند. در واقع با زندانی کردن فرزندان خود در کلاس‌های مختلف و محیط‌های محصور یک معامله دو سر باخت کرده‌ایم، از یک سو طبیعت را می‌بازیم و از سوی دیگر نسل معیوبی بار می‌آوریم، بنابراین اگر فرزندان خود را در کودکی در نیابیم در بزرگسالی هر چقدر بر طبل اخلاق بکوبیم نتیجه‌ای نخواهد داشت.

مدتی است که مدارس طبیعت با نگاه مدرن به کودک که متکی بر علم است در ایران به همت بزرگانی چون دکتر عبدالحسین وهاب زاده که بنیان گذار اولین مدرسه طبیعت در ایران است و همچنین پشتیبانی افرادی چون مهندس محمد درویش شروع به فعالیت کرده‌اند و اکنون حدود ۸۰ مدرسه طبیعت در ایران تاسیس شده است. این تجربه سال‌ها است که در کشورهای پیشرفته جهان از جمله: فنلاند، ژاپن، آلمان، استرالیا، هلند، فرانسه و بسیاری دیگر از این دست کشورها به صورت کاملاً علمی و مطالعه شده و آزموده شده با عنوان Nature school یا Forest school انجام گرفته و کماکان هم ادامه دارد و توسعه می‌یابد. در مدارس طبیعت، معمولاً آموزش مستقیمی وجود ندارد. کودکان بیشتر به شغل اصلی‌شان که بازی کردن است می‌پردازند و با فعالیت‌های خودبرانگیخته و در تعامل و مشارکت با یکدیگر، با طبیعت، با حیوانات و با استفاده از خاک و سنگ و چوب و درخت و آب و گل و همچنین با وسایل و کتاب و ابزارهای معمولی که در این مدارس موجود است، به کشف دنیای محیطی خود و دنیای خویشتن و دنیای سایر همسالان خویش در بستر طبیعت می‌پردازند و در این گذر روح و جسم و جان و روان و فکرشان پرورش می‌یابند و بالنده می‌شوند. در مدارس طبیعت پیوسته تلاش می‌شود بستری غنی و متنوع و پویا برای بازی‌های رها و فعالیت‌هایی که بچه‌ها به آن‌ها علاقه‌مند هستند

فراهم شود تا کودکان به صورت بی‌واسطه، تجربه لمس طبیعت از جمله لمس حیوان را داشته باشند. راهی که مدرسه طبیعت برای پاسخ‌گویی به سئوالات و کنجکاوی‌های یک کودک در مقابل او قرار می‌دهد، مسیری است که در طی آن کودک با همراهی تمام حواس و عواطف خود به رشد همه جانبه می‌رسد؛ می‌بیند، لمس می‌کند، می‌بوید، می‌چشد، فکر می‌کند و خود به دنبال پاسخی برای سوال ذهنش می‌گردد. در مدارس طبیعت که اکنون ۶ سال از عمر آن می‌گذرد کودکان می‌توانند ضمن تقویت عضلات بدن، باران، خاک، سنگ، برف، آب را نیز از نزدیک لمس کنند. در این مدارس برای هر ۴ کودک یک تسهیلگر متخصص وجود دارد تا کمک کننده کودکان در پیدا کردن پاسخ سوال‌هایشان باشند. در این مدارس وظیفه تسهیلگر پاسخ‌گویی مستقیم به سئوالات کودکان نیست بلکه کمک می‌کند کودک خود پاسخ سئوالاتش را کشف کند. مدرسه طبیعت برخاسته از نیاز امروز و اندیشه‌ای برای فراداست. این مفهوم به یک ضرورت شکل گرفته است: ضرورت تجربه مستقیم، ملموس و مداوم طبیعت برای کودکان، حقی که کودکان بیش از هر زمانی از آن محروم مانده‌اند.

(برگرفته از صحبت‌های دکتر عبدالحسین وهاب زاده مؤسس اولین مدرسه طبیعت در ایران و کتاب طبیعت و کودک خردسال نوشته رات ویلسون؛ ترجمه عبدالحسین وهاب‌زاده)

